

**Карабеков Сатынбай атындагы орто
мектеби**

**Балдардын
укугу жана
милдети**

Мугалим: Саргазакова Нуржан

ТЕМА: “БАЛАНЫН УКУГУ ЖАНА МИЛДЕТТЕРИ” (4-класс)

“Баланын укугу баарынан ыйык!”

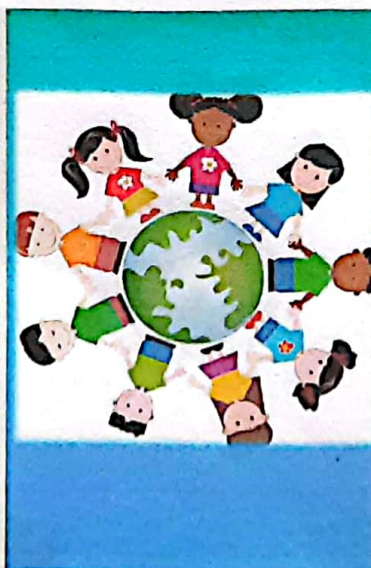
Балдардын укугу жана милдети

Сабактын максаты:

Балдардын укуктары

20-кылымдын башында балдарга карата зордук-зомбулуктарды тыюу максатында алгачкы расмий документтер, нормативдик актылар алдынкы өнүккөн мамлекеттерде кабыл алына баштаган

Билим берүүчүлүк:

- Окуучуларды адам укуктарынын жалпы декларациясы жана Балдардын укуктары жөнүндө конвенция менен тааныштыруу;
- Баланын укуктары жөнүндө түшүнүк берүү;

Байкоо жүргүзүү жана салыштыруу.

Класстык сааттын милдеттери:

Өнүктүрүүчүлүк:

- Окуучулардын конвенциянын негизги жоболору боюнча ой жүгүртүүсүнө өбөлгө түзүү;
- Окуучулар мугалимдин жардамы менен баланын укугу жана милдеттеринин маанисин жана ордун түшүнүшөт.

Тарбия берүүчүлүк:

- Балдардын укугу жана милдеттери жөнүндө көз карашын калыптандыруу, асыл сапаттарга тарбиялоо;
- Башкалардын укуктарына позитивдүү мамилени өнүктүрүү.

Күтүлүүчү натыйжалар:

- Конвенция чоңдор менен балдарды адеп-ахлактык, укуктук жана педагогикалык негизде мамилелерди курууга чакыруу менен баланын пикирин, көз карашын, бүтүндөй инсандыгын урматтоо жалпы адамзаттык маданияттын ченеми гана эмес, мыйзамдын да нормасы экенин билүүгө өбөлгө түзүлө; .

Баалуулуктарды сиңирүү: өз ара байланыш, баарлашуу көндүмдөрүн өнүктүрүү (башкалардын пикирин урматтоо, уга билүү жөндөмү).

Классык сааттын жабдылышы жана көрсөтмөлүүлүгү: “Балдардын укугу жана милдеттери тууралуу макал-лакаптар, флипчарт (ватман), скотч, маркерлер.

Классык сааттын тиби: Жаңы билимдерди үйрөтүү сабагы.

Классык саатты өтүү методу: интерактивдүү метод.

Уюштуруу формасы: Индивидуалдык, фронталдык.

Сабактын усулу: сынчыл ойлорду өстүрүү, интерактивдүү усул.

Сабактын формасы: аралаш сабак.

Сабактагы предмет аралык байланыш: Тарых, кыргыз тили, кыргыз адабияты жана музыка.

Колдонулуучу методдор: түшүндүрүү, практикалык.

Сабактагы негизги иш-аракеттер:

“Балдардын укугу жана милдеттери” тууралуу окуучулар менен ой бөлүшүү.

✚ “Балдардын укугу” тууралуу макалдардын маанисин чечмелөө.

Сабактын негизги идеясы: “Балдардын укугу” жөнүндө, окуучуларга түшүндүрүү.

- Тарбиялык сабактын жүрүшү: Уюштуруу.
- Саламдашуу. (класста жагымдуу жагдай түзүү)
- Классты толуктоо, келбегендерди журналга белгилөө.

Мугалим: Балдар! Бүгүн биз “Баланын укугу жана милдеттери” деген темада тарбиялык саат өтөбүз. Биз жашаган коом жөнүндө сүйлөшөбүз.

- Биз жашаган коомдун аты кандай? (Кыргызстан)
- Негизги документи эмне деп аталганын эстейли? (конституция)
- Жер жүзүндөгү бардык адамдардын коомунда силердин ата-энеңер кирбеген коомдун бир бөлүгүн бөлүп көрсөтүүгө

болот. Бул жамаатты атаңыз. (балдар коому)

- Кандай деп ойлойсунар, дүйнө жүзүндөгү балдардын баары жакшы жашайбы? (балдардын жооптору).
- «Жыл сайын 3,5 миллион бала дарылоого мүмкүн болбогон оорулардан өлөт».

Балдарды коргоонун эл аралык күнү 1949-жылы ноябрда Аялдардын эл аралык демократиялык федерациясынын кеңешинин чечими менен негизделген жана жыл сайын 1-июнда белгиленип келет.

Ал биринчи жолу 1950-жылы дүйнөнүн 51 өлкөсүндө өткөрүлгөн. 1924-жылдын бул күнү балдардын укуктары боюнча Женева декларациясы кабыл алынып, анда баланын укуктарын өзгөчө коргоо зарылчылыгы айтылган. Жыл сайын 1-июнда майрамдар жана фестивалдар, балдардын сүрөт көргөзмөлөрү, балдардын техникалык чыгармачылыгы, ар кандай спорттук мелдештер өткөрүлөт.

«Катышуучу мамлекеттер баланын эс алууга жана, баланын жашына ылайык оюнга, чыгармачылыкка жана көңүл ачууга, маданий турмушка жана искусствого эркин катышуу укугун тааныйт». (БУУнун Балдардын укуктары боюнча конвенциясы, 1989-ж., 31-берене, 1-пункт.)

Конвенция эл аралык стандарттагы укуктук документ болуп саналат. Конвенциянын негизги максаты - баланын кызыкчылыктарын максималдуулугун коргоо. Анын жоболору балдардын жашоого, ден соолукка, өнүгүүгө, коргоого жана коомго активдүү катышуусуна укуктарын камсыз кылууга тийиш болгон негизги талаптарга чейин кыскарган.

СЛАЙД 2. КОН-ВЕН-ЦИ-Я, Баланын укуктары боюнча конвенция.

- Бул документ качан кабыл алынганы кимдин эсинде? (слайдда - 1989-жылы кабыл алынган).

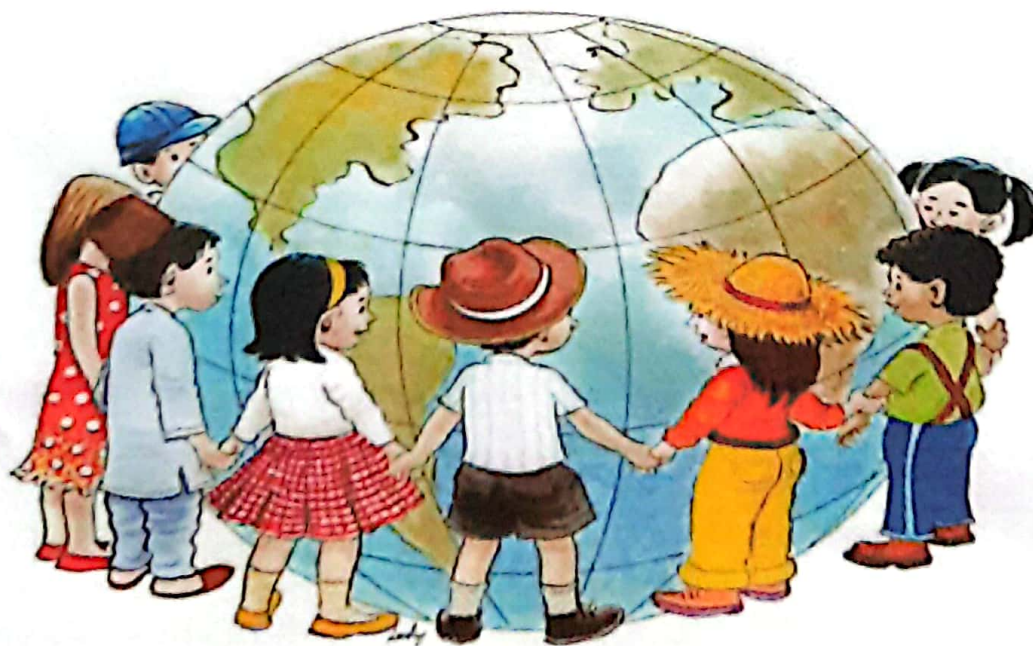
- Бул документке биздин өлкөнүн өкмөтү да кол койгон. Сиз дүйнөгө келе элексиз, бирок көптөгөн мамлекеттердин мамлекеттери да келечек муундарды ойлоп жатышат. Конвенция – бул документ, ага кол койгондордун баары аткарышы керек.

СЛАЙД 3. Ар улуттун балдарынын фотосу.

- Конвенцияда жер жүзүндөгү бардык балдар бирдей укукка ээ экендиги жөнүндө сөз болуп жатат.

Конвенция 50гө жакын беренени камтыган чоң документ. Бүгүн биз негизги жоболор жөнүндө сөз болот.

Слайд 4. Ар бир бала атка, фамилияга, жарандыкка укуктуу.

- Аты-жөнүн барбы? Демек, сиз бул укукту колдонуп жатасыз.

Балдардын укугу

...
кармоого, эне тилинде
сүйлөөгө, өз динин
кармоого

Ар бир бала төмөнкүлөргө укуктуу:

Слайд 6.

- ата-энеси менен жашоого;
- балдар үй-бүлөдө тарбияланууга жана камкордукка укуктуу;
- Балдар бактылуу балалыкка укуктуу;
- Балдар психологиялык жана физикалык зордук-зомбулуктан корголууга укуктуу!!!
- Ата-эне балдарынын тарбиясы жана өсүп-өнүгүшүнө жооптуу. Алар балдардын ден соолугуна, физикалык, психикалык, руханий жана адеп-ахлактык жактан өнүгүүсүнө кам

көрүүгө милдеттүү.

- Балдар эне тилинде сүйлөөгө, өзүнүн динин тутунууга жана өз элинин маданиятын сактоого укуктуу;

Слайд 7. Баланын ден соолугуна кам көрүү укугу бар.

Слайд 8. Ар бир бала бекер билим алууга укуктуу.

СЛАЙД 9. Ар бир бала эс алууга, ойноого жана маданий турмушка катышууга укуктуу.

👉 **Силер бул укукту колдоносуңарбы?**

СЛАЙД 10. Баланын ден соолугуна, билимине жана коопсуздугуна коркунуч келтирген иштен коргоого укуктуу. Биздин өлкөдө 15 жашка чейинкилерди жумушка алууга болбойт.

СЛАЙД 11. Мамлекет баланы ата-эне жана башкалар тарабынан кордук көрүүнүн бардык түрүнөн коргойт.

СЛАЙД 12. Балдар оор кара жумуштан корголууга укуктуу;

СЛАЙД 13. Бала өзүнүн көз карашын, пикирин эркин билдирүүгө, маалымат алууга жана таратууга укуктуу.

Слайд 14. Баланын укуктары жөнүндө конвенция.

- Баланын укуктарынын сакталышы же бузулушу тууралуу турмушубуздан мисалдар менен эле айта албайбыз.

Эки топко бөлүнүп балдардын укуктарын жана милдеттерин жасабыз:

Окуучунун укуктары	Окуучунун милдеттери
Ар бир окуучу мектептен акысыз билим алууга укуктуу;	Мектептин уставын жана педкеңештин чечимин аткарууга милдеттүү;
Медициналык кароого укуктуу;	Окуучу өзүнүн сырткы кебетесин көзөмөлдөөгө милдеттүү;
Эне тилинде сүйлөөгө, өзүнүн динин тутунууга жана өз элинин маданиятын сактоого укуктуу.	Кийими мектептеги талапка жооп бериши керек;
Акысыз билим алууга;	Окуучу өзүн-өзү алып жүрүү эрежесин кармашы керек (сүйлөө маданиятын жана коомдо жүрүү маданиятын билүүсү керек).
Танапис учурунда жана каникул мезгилинде эс алууга;	Коомдук иш-чараларга катышууга, мектеп салтын сактоого жана арттырууга милдеттүү;
Өзүнүн кол тийбестигин коргоого укуктуу;	Башка окуучулардын жана мугалимдердин ой-пикирин сыйлоого милдеттүү;
Мугалимден консультация алууга укуктуу;	Ар бир окуучу белгиленген убакытта мектепке келүүгө жана себепсиз сабактарды калтырбоого милдеттүү;
Окуу куралдары менен толук камсыз болууга укуктуу;	Ак ниеттүүлүк менен окууга, негизги билимдерди алууга жана өзүн-өзү өркүндөтүүгө милдеттүү;
Ар бир окуучу мектептеги иш-чараларга ийримдерге катышууга укуктуу;	Мектепте кароо-сынактарга, конкурстарга, олимпиадаларга, дебаттарга, турнирлерге катышууга милдеттүү.

Балдар мына бүгүн биз окуучулардын укугун жана милдеттерин билип жаздык, азаматтар!

Кырдаалды талкуулоо

Мугалим. Г.Х.нын жомогун эстейли. Андерсендин "Гадкий утенок" (өрдөк)". Канаттуулар короосунун бардык тургундары бирдей укуктарга ээ беле? (Балдар жооп беришет.)

- Кичинекей өрдөктү эмнеге таарынтты? (Ал башкалардан абдан айырмаланып турган.)

- Элдин терисинин түсү, сырткы келбети менен өзүнөн айырмаланган, башка тилде сүйлөгөн адамга мамиле кылууга укугу барбы? (Балдар жооп беришет.)

Психотренинг

Бардыгы тегеректе турушат. Кошунанын көзүн карап, биринчи оюнчу: "Мен сенин коопсуздук укугунду сыйлайм жана сени урбайм" деп айтышы керек. Маектеш башын ийкеп, ыраазычылык билдирип, кошунасына айтат (оюн тегерек боюнча жүрөт): "Мен сенин окууна болгон укугунду сыйлайм жана сени сабакта алаксытпайм...". Жана башкалар.

ЖЫЙЫНТЫК ЧЫГАРУУ

Биздин мамлекет бардык элди мыйзам алдында бирдей деп жарыялайт. Адам өз укугун пайдалана алат, бирок башка адамдардын укугун бузбашы керек. Өз ара түшүнүшүү, бири-бирин урматтоо бардык чыр-чатактарды чечүүнүн бирден-бир жолу. Ушуну эстегиле балдар.

1. "Бала укугу ыйык"
2. Балдардын укугун коргоого жана алар үчүн кам көрүүгө ар бирибиз милдеттүүбүз!

Сабактын жыйынтыгы:

Мугалим. Бүгүн эмнени жаңы үйрөндүңөр? (Балдар үйрөнгөндөрүн эстеп айтышат). Суроолорго өз алдыбызча жооп беребиз:

1. Кайсы эл аралык документте балдардын укуктары камтылган?
2. Кандай негизги укуктарды билесиңер?
3. Баланын укуктарын камсыз кылуу үчүн ким жооп берет?
4. Окуучулар эмнеге укуктуу?
5. Окуучулар эмнеге милдеттүү?
6. Сабактан кандай жаңы нерселерди алдыңар?

Балдардын укугун жана милдеттерин билип жүр!

бериши керек”.

- ✚ “Балдардын укугун коргоого жана алар үчүн кам көрүүгө ар бирибиз милдеттүүбүз!”
- ✚ “Өз элинин маданиятын сактоого укуктуу”
- ✚ “Балдар бактылуу балалыкка укуктуу”
- ✚ “Балдар үй-бүлөдө тарбияланууга жана камкордукка укуктуу”.
- ✚ Башка окуучулардын жана мугалимдердин ой-пикирин сыйлоого милдеттүү;
- ✚ Окуучунун кийими мектептеги талапка жооп

Жыйынтыктоо: Эми сабакты жакшы маанай менен жыйынтыктайлы. Бүгүнкү сабагыбызда “Балдардын укугу жана милдеттери жөнүндө маанилүү сүйлөшүү болду. Кана балдар, бүгүнкү сабактан түшүнгөнүңөрдү айтып бергилечи.

- Балдардын кандай укуктарын үйрөндүңөр?
- Балдардын кандай милдеттери болот экен? (*Балдардын жообу*)
- Эгерде өлкөдө милдеттүү жүрүм-турум эрежелери жок болсо, анда баардыгы каалаган нерсесин жасай берет: мектепке барбай коет, алсыздарды таарынтат, айланасындагы адамдарды сөгүп, жаман сөздөрдү айтышат. Айткылачы, мындай өлкөдө силер жашагыңар келеби?
- 1989-жылы БУУнун Башкы Ассамблеясы Балдардын укуктары боюнча конвенцияны кабыл алган. Бул мыйзамдуу документ – келишим, аны кол койгондор аткарышы керек. Россияда канчанчы жылы кабыл алынган?

Кыргызстанда канчанчы жылы кабыл алынган? (Россияда 1990-жылы кабыл алынган, ал эми Кыргызстанда 2008-жылы).

Баалоо: Окуучулар бааланат.

Үйгө тапшырма:

Балдар укуктары жөнүндө үйдө эссе жазып келгиле.

тек: Аш/7?